

วันพีชมงคล พระราชพิธีพีชมงคลและจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ

☛ นำเสนอเมื่อ 11 พ.ค. 2552

ประวัติความเป็นมา

พระราชพิธีพีชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ เป็นพิธีกรรม ๒ พิธีที่กระทำร่วมกันจึงมีชื่อร่วมกันดังนี้ คือ

พระราชพิธีพีชมงคล เป็นพิธีสงฆ์ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 ทรงกำหนดให้มีขึ้นเป็นครั้งแรก เป็นพิธีทำขวัญเมล็ดพืชพันธุ์ต่างๆ เช่น ข้าวเปลือกเจ้า ข้าวเหนียว ข้าวฟ่าง ข้าวโพด ถั่ว งา เผือก มัน เป็นต้น ฯลฯ มีจุดมุ่งหมายที่จะให้เมล็ดพันธุ์เหล่านั้นปราศจากโรคภัยและให้อุดมสมบูรณ์เจริญงอกงามดี

พิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ เป็นพิธีพราหมณ์มีมาแต่โบราณ เป็นพิธีเริ่มต้นการไถนาเพื่อหว่านเมล็ดข้าว มีจุดมุ่งหมายที่จะให้เป็นอาถรรพ์สัญญาว่า บัดนี้ฤดูการแห่งการทำนาและเพาะปลูกได้เริ่มขึ้นแล้ว

พระราชพิธีทั้งสองนี้ ได้กระทำเต็มรูปแบบมาเรื่อยๆ จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๗๙ ได้เว้นไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง ด้วยสถานการณ์โลกและบ้านเมืองอยู่ในภาวะที่ไม่สมควรจะจัดงานใดๆ จึงว่างเว้นไป ๑๐ ปี ต่อมาทางราชการพิจารณาเห็นว่าประเทศไทย เป็นประเทศกสิกรรม โดยเฉพาะทำนาควรจะได้ฟื้นฟู ประเพณีเก่าอันเป็นมงคลแก่การเพาะปลูก ดังนั้น ใน พ.ศ. ๒๔๙๐ จึงกำหนดให้มีพิธีพีชมงคลขึ้นอีก แต่มีแค่พระราชพิธีพีชมงคลเท่านั้น (พิธีเต็มรูปแบบว่างเว้นไปถึง ๒๓ ปี) ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๓ จึงจัดให้มีราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญร่วมกับพิธีพีชมงคลนับแต่นั้นเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้

พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ที่มีมาในแต่ละสมัยของไทย

ในสมัยสุโขทัย ในหนังสือ **นพมาศหรือตำรับทั่วศรีจุฬาลักษณ์** เมื่อครั้งกรุงสุโขทัยนั้นมีข้อความว่า "ในเดือนหก พระราชพิธีไฟชาจรดพระนังคัล พราหมณ์ประชุมกันผูกพรตเชิญเทวรูปเข้าโรงพิธี ณ ทองทุ่งละหานหลวงหน้า พระตำหนักหาง เขากำหนดฤกษ์แรกนาว่าในวันอาทิตย์ พระเจ้าแผ่นดินทรงเครื่องต้นอย่างเทศทรงม้าพระที่นั่ง พยุหยาตรา เป็นพระบวนเพชรวง พระอัครชายาและพระราชวงศานุวงศ์ พระสนมกำนัลเลือกแต่ที่ตองพระราชหฤทัย ขึ้นรถประเทียบตามเสด็จไป ในกระบวนหลังประทับที่พระตำหนักหาง จึงโปรดให้ออกญาพลเทพธิบัติแต่งตัวอย่างลูกหลวง มีกระบวนแห่ประดับด้วย กรรเชิงบังสูร พราหมณ์เป่าสังข์ไปรยขาวตอกนำหน้า ครั้นเมื่อถึงมณฑลทองละหาน ก็นำพระโคอุสุภราชเทียมไถทอง พระครูพิธีมอขยามไถและประภักทอง ให้ออกญาพลเทพเป็นผู้ไถที่หนึ่งพระศรีมโหสถ ซึ่งเป็นบิดานางนพมาศเอาแต่งตัวเครื่องขาวอย่างพราหมณ์ ถือไถห่มด้วยรัตกัมพลแดง เทียมด้วยโคกระวินทั้งไม่ประภัก พระโหรลั่นของชัยปุระโคมดุริยางคคุณตรี ออกเดินไถเวียนซ้ายไปขวา ซีพอพราหมณ์ปรายขาวตอกดอกไม บันเลื้อยเสียงสังข์ไม่บันเฑาะวนำหน้าไถ ขุนบริบูรณธัญญา นายพนักงานนาหลวงแต่งตัวนุ่งเปลาะคาดรัดประคดสวมหมวกสาน ถือกะเขาไปรยหว่านพีชธัญญา หารตามทางไถจรดพระนังคัลถวนสามรอบ ในขณะที่นั้นมีกรมหรสพ ระเบงระบำโหมงครุ่มหกดะเมนไต่ลวด ลวดบวงรำแพนแหงวิสัยโกป่าซาหงส์รายรอบปริมณฑลที่แรกนาขวัญ แล้วจึงปล่อยพระโคทั้งสามอย่างออกกินเสียงทวยของหาสิง แล้วโหรพราหมณ์ก็ทำนายตามตำรับไตรเพท ในขณะที่พระอัครชายาก็ดำรัสสั่งพระสนมให้เชิญเครื่อง พระสุพรรณภาชนมธูปายาสขึ้นถวายพระเจ้าอยู่หัวเสวย ราชมัลกียกมธูปายาสเลี้ยงลูกขุนทั้งปวง" เป็นเสร็จการพระราชพิธีซึ่งมีมาในเรื่องนพมาศ.....

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ได้กระทำแตกต่างไปบ้างดังปรากฏในกฎหมายเถียรบาลความว่า "พระเจ้าแผ่นดินไม่ได้เสด็จไปในพิธี โปรดให้เจ้าพระยาจันทกุมารเป็นผู้แทนพระองค์มอบพระแสงอาญาสิทธิ์ให้ ส่วนพระพลเทพคงเป็นตำแหน่งเสนาบดี สำหรับพระเจ้าแผ่นดินนั้น ในตอนนี้ทรงทำเหมือนหนึ่งออกจากอำนาจความเป็นกษัตริย์ทรงจำศีลเจียบเสียบเสียมสามวัน"

ตามหนังสือ **คำให้การของชาวกรุงเก่า** กล่าวว่า

"พระราชพิธีจรดพระนังคัล พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาโปรดให้ พระจันทกุมารแรกนาต่างพระองค์ ส่วนพระมหาลี้กัจฉาดนางเทพีต่างพระองค์เหมือนกัน นังเสลียงเงินมีกระบวนแหเป็นเกียรติยศ ไปยังโรงพิธีซึ่งตั้งที่ตำบลวัดผาขาว ครั้นถึงเวลามงคลฤกษ์พระจันทกุมาร ถือคันทูเทียมด้วยโคอุสุภราช ออกญาพลเทพ จูงโคไถ ๓ รอบ นางเทพีหวานขาวเสร็จแล้ว จึงปลดโคอุสุภราชให้กินน้ำ, ถั่ว, งา, ขาวเปลือก ถากินสิ่งใดก็มีคำทำนายต่างๆ"

ภายในเวลาการพระราชพิธีจรดพระนังคัลสามวันนี้ ยกพระราชทานภาษี คำทำและ อารขนอนแก่พระจันทกุมารผู้แรกนา เมื่อกระทำพิธีแล้วราษฎรจึงลงมือไถหวานทำนาไถ(บางปีฝนไม่ตก มีการทำพิธีขอฝน)

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ได้กระทำกันมาตั้งแต่รัชกาลที่ ๑ ไม่ได้ยกเว้น แต่ถือว่าเป็นตำแหน่งเจ้าพระยาพลเทพคู่กันกับยี่นชิงชา เจ้าพระยาพลเทพแรกนายี่นชิงชาผู้เดียว ไม่ได้ผลัดเปลี่ยนครันตมาภายหลังเมื่อเจ้าพระยาพลเทพป่วย ก็โปรดให้พระยาประชาชีพแทนบาง และเมื่อเจ้าพระยานิกรบดินทรยี่นชิงชาก็โปรดให้แรกนาดวย

ในครั้งแผ่นดิน**พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว** เกือบจะตกลงเป็นธรรมเนียมว่า ผู้ใดยี่นชิงชาผู้เป็นครั้งแรกนาดวย ครันมาถึงแผ่นดิน**พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** เจ้าพระยาพลเทพ (หลวง) แรกนา.....

การแรกนาที่กรุงเทพฯ นี้ไม่ได้เป็นการหน้าพระที่นั่ง เว้นไว้แต่มีพระราชประสงค์จะทอดพระเนตรเมื่อใด จึงได้ทอดพระเนตร เลากันว่าเมื่อแผ่นดิน**พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหลา** ขณะเมื่อทรงปฏิสังขรณ์วัดอรุณฯ ในปีมะแมเบญจศก ศักราช ๑๘๘๕ เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรการทุกวัน ครันเมื่อถึงพระราชพิธีจรดพระนังคัลจะใคร่ทอดพระเนตรจึงโปรดให้ยกการพระราชพิธีมาตั้งที่ปรกหลังวัดอรุณฯ

ครันมาในแผ่นดิน**พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรแรกนาที่ทุ่งสมป่อยครั้งหนึ่ง ภายหลังโปรดให้มีการแรกนาที่กรุงเก่า และที่เพชรบุรีได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตร พระยาเพชรบุรี (บัว) แรกนาที่เขาเทพพนมขูดครั้งหนึ่งหรือสองครั้ง ในแผ่นดินปัจจุบันนี้ก็เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรแรกนาที่ทุ่งสมป่อยครั้งหนึ่ง

การพระราชพิธีจรดพระนังคัลแต่ก่อนมีแต่พิธีพราหมณ์ ไม่มีพิธีสงฆ์ ครันมาถึงแผ่นดิน**พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** เมื่อทรงเพิ่มพิธีสงฆ์ในพระราชพิธีต่างๆ จึงได้เพิ่มในการจรดพระนังคัลนี้ด้วย แต่ยกเป็นพิธีหนึ่งต่างหาก **เรียกว่าพิธีฆ้องกล** โปรดให้ปลูกพลับพลาขึ้นในที่หน้าทองสนามหลวง และสร้างหอพระเป็นที่ไว้พระคันธารราษฎรสำหรับการพระราชพิธีพืชมงคลอย่างหนึ่ง พุทธศาสตร์อย่างหนึ่ง แต่ก่อนนมาพระยาผู้จะแรกนาก็มีได้พึงสวด เป็นแต่กราบถวายบังคมลาแล้วก็ไปเขาพิธีเหมือนตรียมปวาย กระเซาซาไปรยก็ไซพนักงานกรมนาหาบ ไม่ได้มีนางเทพีเหมือนทุกวันนี้

เมื่อโปรดให้มีพระราชพิธีพืชมงคลขึ้น จึงได้ให้มีนางเทพีสีกุน จัดเจ้าจอมเอ้าแก่ที่มีทุนรอนพาหะพอจะแต่งตัวและมีเครื่องใช้ไม่ส่วย ติดตามให้ไปหาบกระเซาข้าวไปรย เมื่อวันสวดมนตพระราชพิธีพืชมงคล ก็ให้พึงสวดพร้อมด้วยพระยาผู้จะแรกนา และให้มีการราชบัณฑิตเชิญพระเตาเทวบิลู ซึ่งเป็นพระเจ้าเกิดขึ้นใหม่ในรัชกาลนั้นประพรมที่ แผ่นดินนำหน้าพระยาที่แรกนา ให้เป็นสวัสดิมงคลอีกชั้นหนึ่ง การพระราชพิธีนี้

ในเวลาบ่ายวันที่จะสวดมนต์ก็มีกระบวนแห่พระพุทธรูปออกไปจากวัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....

พระราชพิธีจรดพระนังคัล เริ่มแต่เวลาบ่ายวันสวดมนต์พระราชพิธีพิชัยมงคล มีกระบวนแห่ฯ พระเทวารูปพระอิศวร ๑ พระอุมาภควดี ๑ พระนารายณ์ ๑ พระมหาวิฆเนศวร ๑ พระพลเทพแบกไถ ๑ กระบวนแห่มีธงมีคู่แห่เครื่องสูงกลองชนะ คลายกันกับที่แห่พระพุทธรูปเป็นแตรลดหย่อนลงไปบาง ออกจากในพระบรมมหาราชวังไปโดยทางบก เขาโรงพิธีที่ทุ่งสมบอยนาหลวง เวลาค่ำพระมหาราชครูพิธีเหมือนอย่างพิธีทั้งปวง ไม่มีการแปลกประหลาดอันใด

รุ่งขึ้นเวลาเช้าตั้งแต่กระบวนแห่ฯ พระยาผู้แรกนา กำหนดเกณฑ์คนเข้ากระบวนแห่ ๕๐๐ กระบวน นั้นไม่เป็นกระบวนใหญ่เหมือนอย่างเหย็นชิงช้า..... พระยาผู้แรกนาแต่งตัวเหมือนเหย็นชิงช้า เมื่อถึงโรงพระราชพิธีเข้าไปจุดเทียนบูชาพระพุทธรูป แล้วตั้งจิตอธิษฐานจับผาสามผืน ผ้านั้นใช้ผ้าลายหกคืบผืน ๑ หาคืบผืน ๑ สี่คืบผืน ๑ ถ้าจับได้ผาที่กว้างเป็นค่าทำนายนาน้ำจะน้อย ถ้าได้ผาที่แคบวาน้ำจะมาก

เมื่อจับได้ผ้าผืนใดก็นุ่งผ้าผืนนั้น ทับผ้าถุงเดิมอีกชั้นหนึ่ง นุ่งอย่างบัวชุนออกไปแรกนา มีราชบัณฑิตคนหนึ่ง เชิญพระเตาเทวปฏิรูประนำพระพุทธรูปไปหน้า พรหมมณเชิญพระพลเทพคนหนึ่งเป่าสังข์ ๒ คน พระยาจับยาม ๒ พระมหาราชครูพิธียืนประตักदानห่มแดงไถตะไปโดยริสามรอบ แล้วไถแปรโดยกว้างสามรอบ นางเทพีทั้ง ๔ จึงไถหอบกระเซาขาวปลุก กระเซาทอง ๒ คน กระเซาเงิน ๒ คน ออกไปให้พระยาไปรยหวานขาว และไถกลบอีกสามรอบจึงกลับเขามายังที่ปัก ปลดพระโคออกกินเลี้ยงของเสีงทหาย ๗ สิ่ง คือ ขาวเปลือก ขาวโพด ถั่ว เหล้า น้ำ หูญา ถ้าพระโคกินสิ่งไรก็มีค่าทำนายน แต่ค่าทำนายนมักจะวากันว่า ถ้าพระโคกินสิ่งใดสิ่งนั้นจะบริบูรณ์.....

การเท่านี้เป็นเสร็จพระราชพิธีจรดพระนังคัลแห่พระยากลับ แล้วเทวารูปกลับ ในการจรดพระนังคัลเป็นเวลาคนมาประชุมมาก ถึงจุดอยู่บ้านไกลๆ ก็มักจะมาด้วยมีประโยชน์ความต้องการเมื่อเวลาไปรยขาวปลุกลงในนา พอพระยาใกล้ก็พากันเข้าแย่งเก็บข้าว จนไม่มีเหลืออยู่ในท้องนาเลย เมื่อรัชกาลที่ ๕ ได้โปรดให้ไปชั้นสูตรหลายครั้งว่ามีชาวอกบางหรือไม่ ก็ไม่พบเหลืออยู่จนงอกเลย เมื่อทอดพระเนตรแรกนาที่เพชรบุรี พุ่คนที่เขามาแย่งเก็บพรวนขาวปลุกออกไปหมดแล้ว รับผิดชอบให้ตำรวจหลายคนออกไปค้นหาเมล็ดข้าวว่าจะเหลืออยู่บางหรือไม่ ก็ไม่ได้มาเลยจนสักเมล็ดหนึ่ง

พรวนขาวปลุกซึ่งเก็บไปนั้น ไปใส่เจือในพรวนขาวปลุกของตัว ให้เป็นสวัสดิมงคลแก่นาบ้าง ไปปนลงไว้ในถุงเงินให้เกิดประโยชน์นอกงามบาง การแรกนาจึงเป็นที่นิยมของคนทั้งปวงไม่จัด ยั่งนับว่าเป็นพระราชพิธีซึ่งเป็นที่ต้องใจคนเป็นอันมาก.....

จากพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าอยู่หัว บางส่วน ในหนังสือพระราชพิธีสิบสองเดือน ได้กล่าวถึงพิธีแรกนาไว้ดังนี้ "การแรกนาที่ต้องเป็นธุระของผู้ซึ่งเป็นใหญ่ในแผ่นดินเป็นธรรมเนียมโบราณ เช่น ในเมืองจีนสี่พันปีล่วงแล้ว พระเจ้าแผ่นดินก็ลงทรงไถนาเองเป็นคราวแรก พระมหะเสีเสียงตัวใหม่ สุนจจดหมายเรื่องราวอันใดในประเทศสยามนี้ ที่มีปรากฏอยู่ในการแรกนาก็มีอยู่เสมอเป็นนิตย์ไม่มีเวลาเว้นว่าง ด้วยการซึ่งผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดินลงมือทำเองเช่นนี้ ก็เพื่อจำให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎร ชักนำให้มีใจหมั่นในการที่จะทำนา เพราะเป็นสิ่งสำคัญที่จะได้อาศัยเลี้ยงชีวิตทั่วหน้า เป็นต้นเหตุของความตั้งมั่นและความเจริญไพบูลย์แห่งพระนครทั้งปวง แต่การซึ่งมีพิธีเจือปนต่างๆ ไม่เป็นแต่ลงมือไถนาเป็นตัวอย่าง เหมือนอย่างชาวนาทังปวงลงมือไถนาของตัวตามปรกติ ก็ด้วยความหวาดหวั่นต่ออันตราย คือ น้ำฝน น้ำทามากไปน้อยไป ด้วยเพลิงและสัตว์ต่างๆ จะบังเกิดเป็นเหตุอันตราย ไม่ให้ได้ประโยชน์เต็มภาคภูมิ และมีความปรารถนาที่จะได้ประโยชน์เต็มภาคภูมิเป็นกำลัง จึงได้ต้องแสหาทางที่จะแก้ไข และทางที่จะอุดหนุน และที่จะเสีงทหายให้รูลวงหนาจะใดเป็นที่มั่นนอกมั่นใจ ก็การที่จะแก้ไขเยียวยาน้ำฝนน้ำท่าซึ่งเป็นของเป็นไปโดยฤดูปรกติเป็นเอง โดยอุบายลงแรงลงทุนอย่างไรไม่ได้ จึงต้องอาศัยคำอธิษฐานเอาความสัตย์เป็นที่ตั้งบาง ทำการซึ่งไม่มีโทษนับว่าเป็นการสวัสดิมงคล ตามซึ่งมาในพระพุทธศาสนาบาง บุษบาเช่นสรวงตามที่มาทางไสยศาสตร์บาง ให้เป็นการช่วยแรงและเป็นที่ยึดมั่นใจตามความปรารถนาของมนุษย์ซึ่งคิดไม่มีที่สุด...."

จึงทำให้รู้ว่า พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญนี้ มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ

ซึ่งผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดินทำเป็นธรรมเนียมต่อกันมาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันนี้
จัดทำขึ้นเพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้แก่ราษฎรซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม

พิธีมงคลที่ท้องสนามหลวง

พระโคกกำลังไถนา ในพระราชพิธี

นางเทพีทั้ง 4

มาจากสุภาพสตรีที่มีเกียรติ

พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญในรัชกาลปัจจุบัน

พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญในปัจจุบันนี้ได้ดำเนินตามแบบอย่างโบราณราชประเพณี
เว้นแต่บางอย่างได้มีการดัดแปลงให้เหมาะสมแก่กาลสมัย อาทิ พิธีของพราหมณ์ก็มีการดัดทอนให้เหลือน้อยลง
พระยาแรกนาภิเษกเป็นหน้าที่ของปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ
ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรพระราชพิธีทุกปี มีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ทูตานุทูต
และประชาชนได้มาชมการแรกนาเป็นจำนวนมาก

เมื่อเสร็จพิธีแล้ว ประชาชนจะพากันแย่งเก็บเมล็ดข้าว
นำไปผสมกับพันธุ์ข้าวที่ปลูกหรือเก็บไว้เป็นถูงเงินเพื่อความสิริมงคล สำหรับพระโคที่จะเข้าพระราชพิธีแรกนาขวัญ
จะถูกเลี้ยงดูอย่างดีในทุ่งหญ้าที่จังหวัดราชบุรี อาหารที่ไซเลี้ยงดูพระโคมีเขาและกลางวันจะเลี้ยงดูด้วยหญ้าขน
และต้นข้าวโพดเทียม ส่วนมื้อเย็นจะเป็นอาหารเสริมประกอบด้วยข้าวโพดบด กากปาล์ม เปลือกแระต่างๆ
พระโคที่ใช้ในพระราชพิธี จะต้องมีลักษณะที่ดีขาดเกินไม่ได้คือ หูดี ตาดี แข็งแรง เขาทั้งสองตั้งตรงสวยงาม
พระโคแต่ละคู่ต้องสีเหมือนกัน ซึ่งจะมีการคัดเลือกพระโคเพียงสองสีเท่านั้น คือ สีขาวสาลีและสีน้ำตาลแดง
และเจาะจงแต่เพศผู้เท่านั้นและต้องผ่านการ “ตอน” เสียก่อนด้วย

การหาฤกษ์พระราชพิธี

ฤกษ์การพระราชพิธีนี้ ต้องหาฤกษ์ที่พิเศษกว่าฤกษ์อื่นๆ คือ กำหนดสี่อย่าง
ฤกษ์นั้นอย่าให้ต้องวันผีเพ็ญอย่างหนึ่ง ให้ได้ศุภดิถีอย่างหนึ่ง ให้ได้บูรณฤกษ์อย่างหนึ่ง
ให้ได้วันสมภุเคราะห์อย่างหนึ่ง ตำราหาฤกษ์นี้เป็นตำราเก๋ริ๊ด เขาสำหรับไซเริ่มที่จะลงมือแรกนา หวานข้าว ตำข้าว
เกี่ยวข้าว ขนข้าวขึ้นยุ้ง แต่ที่เขาไซกันนั้นไม่ต้องหาฤกษ์อย่างอื่น ให้แต่ได้สี่อย่างนี้แล้ว
ถึงจะถูกวันอุบาทว์โลกาวินาศก็ไซ้ได้ แต่ฤกษ์จรดพระนังคัลอาศัยประกอบฤกษ์ดีตามธรรมเนียมด้วยอีกชั้นหนึ่ง
ตามแต่จะลงวันใดในเดือนหก ดิถีซึ่งนับว่ามีเพ็ญนั้น ขางขึ้นคือ ๑,๕,๗,๘,๙,๑๐,๑๑,๑๕ ขางแรม
๑,๕,๖,๗,๘,๑๐,๑๓,๑๔ เป็นไซ้ไม่ได้ ศุภดิถีนั้นก็คือ ดิถีดาวางซึ่งไม่เป็นผีเพ็ญนั่นเอง บูรณฤกษ์นั้น คือ
๒,๔,๕,๖,๘,๑๑,๑๔,๑๗,๒๒,๒๔,๒๖,๒๗ วันสมภุเคราะห์นั้นคือ วันจันทร์ วันพุธ วันพฤหัสบดี วันศุกร์
กับกำหนดธาตุอีกอย่างหนึ่งตามวันที่โหรแบ่ง เป็น ปุถุวิ อาโป เตโช วาโย ให้ได้สวนสัดกันแล้วเป็นไซ้ได้
จะพรรณนาที่จะหาฤกษ์นี้ก็ยืดยาวไป เพราะไม่มีผู้ใดที่จะต้องไซ้อันใด.....

หมายเหตุ วันพิธีมงคลในแต่ละปีจะไม่ตรงกัน (ดูในปฏิทินเดือนพฤษภาคม)

กิจกรรมต่างๆ ที่ควรปฏิบัติในวันพืชมงคล

๑. ประดับธงชาติตามอาคารบ้านเรือนและสถานที่ราชการ

๒. จัดนิทรรศการ แสดงประวัติความเป็นมา และความสำคัญของวันพืชมงคลรวมทั้งพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ

(๑) สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาลา กรมพระยาบำราบปรปักษ์ ผู้ทรงเป็นต้นสกุล มาลากุล ทรงนิพนธ์ขึ้นในรัชกาลที่ ๔ เนื้อความพรรณนาถึงพระราชพิธีต่างๆ ทั้ง ๑๒ เดือน รวมทั้งพิธีต่างๆ ซึ่งชาวบ้านได้ปฏิบัติกันเป็นประเพณี เช่น พิธีสงกรานต์ พิธีลอยกระทง เป็นต้น สามารถใช้เป็นหลักฐานแสดงการพิธีต่างๆ ในกรุงรัตนโกสินทร์ เช่นเดียวกับโคลงทวาทศมาสของเกา ติกรักรงศรีอยุธยา

อ้างอิง :

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระ
2396-2453.2506.พระราชพิธีสิบสองเดือน/พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
.พระนคร.องค์การคาของคุรุสภา.

เบญจมาศ พลอินทร์.2523.วรรณคดีชนบประเพณี
พระราชพิธีสิบสองเดือน.กรุงเทพฯ.สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

สุภักดิ์ อนุกุล.2530.วันสำคัญของไทย.กรุงเทพฯ.อักษรบัณฑิต.

ภาพประกอบ :

สุภักดิ์ อนุกุล และ สุชีราภรณ์ บริสุทธิ์.2530.วันสำคัญของไทย.กรุงเทพฯ.อักษรบัณฑิต.43-46.

ขอบคุณที่มาภาพและเนื้อหาโดย : ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศห้องสมุด สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง